

- Viden i fællesskab

2011

Her skal vi have dem i hænderne

I Landsbyen Sølund er der i boenheden Søbo samlet en specialgruppe af beboere med et syns- eller hørehandicap – eller begge dele. At arbejde med døvblinde kræver en helt speciel pædagogisk tilgang, hvor vejen til fælles kommunikation går gennem berøring. Det er med andre ord de taktile sanser, der er bærende for kommunikationen, hvilket gør den nære en-til-en kontakt fundamental. Symboler og tegn bidrager til at skabe et fælles sprog i en ellers isoleret verden.

Af Helle Ibsen, cand. mag i Kommunikation

På mange måder et unikt botilbud

På Søbo er kerneydelsen defineret som kommunikation og aktiviteter, der gør døvblinde mennesker mere selvstændige i deres daglige færden og aktive i eget liv. Stedfortræder i boenheden Marianne Trolle giver os et indblik i, hvad der kendetegner beboergruppen, og hvordan de som personale og mennesker mestrer den vigtige opgave, det er, at åbne dørene til en social og fælles verden.

Der er otte beboere på Søbo, hvoraf de fire er døvblinde, mens de øvrige har et syns- eller

hørehandicap. De er mellem 1/2 og 5 år i udviklingsalder, og halvdelen er kørestolsbrugere.

Kendetegnende for målgruppen er, at de hurtigt forsvinder ind i sig selv og lukker af, hvis der ikke sker stimuli udefra, som Marianne Trolle siger: *"De vil blive totalt isoleret fra omverdenen, hvis ikke de får input fra os."* De fleste har boet i mange år i Landsbyen Sølund, der siden 1989 har haft et specialtilbud for døvblinde.

Når man træder ind i huset, fornemmer man straks en struktur i indretningen, der er med til at forme og lette hverdagen for beboerne. Her skal gangene være frie, og tingene skal stå, hvor de plejer. Så man husker at sætte stolene helt ind under bordet, så ingen snubler, og man sætter tingene på rette plads. Det kræver selvdisciplin og omtanke ved de daglige rutiner. Det hyggelige fællesrum med

køkken, spisebord og dagligstue er omkranset af otte individuelle lejligheder, som har eget værelse og toilet. Hver beboer har udenfor sin lejlighed et fint symbol i keramik, der viser en ting, den enkelte holder rigtig meget af. Fx en seng eller en ølflaske. Hver gang en beboer føres til sit værelse, lader personalet beboeren mærke symbolet for at bevidstgøre ham om, at det her er hans hjem.

God kommunikation mellem Souschef Marianne Trolle og Lis Østergård Christensen

En håndliste forbinder lejlighederne og er markeret med et antal knopper, alt efter hvor man er på ruten. Ligeledes er gulvet markeret med en sort firkant i en nubret materiale, der fortæller beboeren, at han går ind eller ud af en lejlighed. Da døvblinde udvikler beundringsværdig stor sensitivitet i hænder og fødder, er markeringerne med til at give beboerne en god fornemmelse af rummelighed og hjemlighed. Indretningen er sket i samarbejde med Sølunds egne konsulenter og Center for Døvblindhed og Høretab. Her har personalet mulighed for sparring, og med udgangspunkt i den enkelte beboers behov og rutiner udvikles indretningen løbende.

Kommunikationens vilkår

Som udenforstående fyldes man af beundring over, hvordan beboere og personale i samarbejde håndterer det faktum, at kommunikation som udgangspunkt har enormt svære vilkår. De skaber

et fælles sprog og får hverdagen til at fungere via berøring, symboler og tegn. Her gælder det om at være opmærksom, omsorgsfuld og ikke mindst struktureret i sin kontakt med beboeren.

Hver beboer har sit navnetegn, og hver medarbejder har sit navnetegn og et symbol, hvilket

forklarer Marianne Trolles badeand i nøgleringen. Derudover har hver aktivitet et symbol. Når man arbejder med en beboer, foregår mødet altid ved, at man hilser og præsenterer sig via begges navnetegn og medarbejderens symbol, for derefter at fortælle via symboler, hvad der nu skal ske. Det er vigtigt, at den døvblinde er forberedt på, hvad planen er for at skabe trygge rammer og undgå angst.

Et andet tryghedsskabende element er, at man bevarer kropslig kontakt med beboeren fx med

fødderne, hvis hænderne er optaget af at skænke en kop kaffe. Ligeledes fortæller man med to

fingre, der går op af beboerens arm, hvis man går væk. Marianne Trolle fortæller om

døvblindepædagogikken: *”Beboeren skal helst være i så få hænder som muligt for at skabe tryghed og en tæt relation. Det betyder også, at man ikke bare hilser godmorgen rundt til hele gruppen.”* Den sporadiske og overfladiske kontakt kan beboeren ikke bruge til noget som helst, mens den nære en-til-en-kontakt er det vigtigste og bedste i deres liv.

Den skærpede sensible sans gør, at beboerne har helt styr på, hvem der er hvem af personalet. Det aflæses via dufte og håndslag. De har deres favoritter, og de fornemmer humoristisk samspil og sociale stunder. De kan også mærke, hvis man har for travlt, *”... så er det typisk den dag, man ikke vil ha’ trøjen på. Det er en måde at fortælle, at det her går altså for stærkt, og det gider jeg ikke være med til. Flot ressource at have.”*, fortæller Marianne Trolle. Derfor er det vigtigt at have tiden,

og tempoet skal være lavt – også for at man fanger de små signaler.

”Jo længere tid, man arbejder her, jo bedre lærer man beboerne at kende, og jo mere spændende bliver det. For man lærer deres forskellige nuancer, lyde og bevægelser at kende og bliver bedre til at tolke dem.”, fortsætter hun.

Aktiv i eget liv

Daglige aktiviteter indgår i beboernes hverdag. De går til svømning, ride- og fysioterapi og til aktiviteter i beboerhuset. De er også flittige brugere af Snoezelhuset, der med sine mange sanseoplevelser er et rigtig godt tilbud for døvblinde. Her oplever de kropslig stimuli i samspil med en anden. Der foregår også mange aktiviteter i Søbo. Fx laver de hver tirsdag varm mad for at få duften rundt i stuerne og skabe hjemlig hygge.

Aktiviteterne kører i en fast ugentlig rytme. En rytme som én af beboerne har lært at kende over tid via symboler. Hver morgen præsenteres han for ugedagen, der har et bestemt symbol, og for dagens aktivitet, og han bærer dagens symbol om skulderen. Det kræver en vedholdende fælles indsats og en god portion tålmodighed at opbygge en sådan strukturforståelse – ganske enkelt og samtidig helt fantastisk.

De mange aktiviteter kræver dog også omtanke, som Marianne Trolle udtrykker det: *”Vi er så*

optaget af at socialisere beboerne: Nu skal de være med til det ene og det andet. Nu skal de være

sammen i fællesstuen og til aktiviteter – og de nyder det også. Men vi skal også huske, at de har

sværere ved at sige nej, når de har brug for at være alene. Her er de helt afhængige af, hvor vi placerer dem. Derfor har vi et stort ansvar for at aflæse signalerne og også prioritere stille stunder. Det kan være ro og nærhed en-til-en eller enetid med musik og sansestimuli.”

Selvbestemmelse og livskvalitet

I Søbo leves der også efter principperne om ret til selvbestemmelse over eget liv. Det kommer til udtryk på mange måder i hverdagen. Fx er rutinerne fleksible, hvis en beboer har brug for lidt ekstra tid om morgenen til at vågne. Det gælder også i forhold til maden, hvor beboerne får tilbudt alternativer, hvis de takker nej til det varme måltid. På samme måde kan et tilbud om en tur på kondicyklen erstattes af en gåtur i det fri.

Valg og fravalg i forhold til beboernes selvbestemmelse sker altid på baggrund af en faglig vurdering, der skal være med til at sikre deres fortsatte udvikling og livskvalitet.

”Man tænker altid, at man kan komme videre med beboeren. Det er noget af drivkraften. Med vores målgruppe er det bittesmå ting, der sker. Men når det sker, så er det helt fantastisk. Vi skal bare være vedholdende nok. Det er tålmodighedsarbejde. Som udgangspunkt tænker vi hele tiden: Det var det her lille skridt, nu tager vi det næste.”, siger Marianne Trolle.

Én af beboerne har fx gennem en intensiv indsats – øvelser, fysio- og rideterapi – opbygget bedre balance, så hun ikke falder, når hun skal bukke sig ned efter sit legetøj. Det har øget hendes livskvalitet betydeligt.

Ellers handler beboernes livskvalitet meget om nærhed og kontakt; at sidde i arm, holde i hånd eller få massage. Livskvaliteten er relationsafhængig, og dermed også personafhængig, hvorfor en fast og stabil personalestab bliver essentiel. Marianne Trolle siger: *”Heldigvis er de fleste af os blevet hængende i mange år. Og vi kan mærke, at det er tryghed for vores beboere.”*